

но у ст. 9 ЗУ "Про транспортно-експедиторську діяльність": відомості про сторони договору, вид послуги експедитора, вид і найменування вантажу, права та обов'язки, відповідальність сторін, у тому числі в разі заподіяння шкоди внаслідок дії непереборної сили, розмір плати експедитору, порядок розрахунків, пункти відправлення та призначення вантажу, порядок погодження змін маршруту, строк (термін) виконання договору, а також всі ті умови, щодо яких заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнута згода [4, с. 645]. Розмір плати експедиторові встановлюється договором транспортного експедирування, якщо інше не встановлено законом. Якщо розмір плати не встановлений, клієнт повинен виплатити експедитору розумну плату. У плату експедитору не включаються витрати експедитора на оплату послуг (робіт) інших осіб, залучених до виконання договору транспортного експедирування, на оплату зборів (обов'язкових платежів), що сплачуються при виконанні договору транспортного експедирування. Для перевезення вантажу (товару) оформляється документ повітряного перевезення – авіавантажна накладна (AirWaybill). Авіавантажна накладна – документ, виписаний вантажовідправником або його агентом-експедитором при видачі вантажу, який підтверджує наявність договору між вантажовідправником і перевізником про перевезення вантажів авіалініями перевізника. Цей документ складається відправником у трьох оригіналах, що мають однакову юридичну силу, і вручається разом з товаром. Перший екземпляр має примітку "для перевізника" і підписується відправником. Другий екземпляр призначений для одержувача, підписується відправником і перевізником та має прямувати разом з товаром. Третій екземпляр підписується перевізником і повертається ним відправнику після отримання товару. Перевізник має поставити свій підпис перед завантаженням товару на борт повітряного судна. Підпис перевізника може бути замінені штампелем; підпис відправника може бути печатним або замінені штампелем. Авіанакладна не є ані товаророзпорядчим документом, ані передатним документом. Вона виконує тільки функцію підтвердження укладення договору перевезення, прийняття товару для перевезення і умов перевезення. За наявності кількох місць вантажу перевізник має право вимагати від відправника складання окремих документів повітряного перевезення [3, с. 124]. За порушення обов'язків за договором транспортного експедирування експедитор відповідає перед клієнтом відповідно до глави 51 ЦК України. Клієнт або експедитор має право відмовитися від договору транспортного експедирування, попередивши про це другу сторону в розумний строк. Сторона, яка заявила про таку відмову, зобов'язана відшкодувати другій стороні збитки, завдані їй у зв'язку із розірванням договору.

Література:

1. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40-44. – ст. 356.
2. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 01.07.2004 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 52.
3. Анцелевич Г. О. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. / Г. О. Анцелевич, В. О. Голубева, Т. В. Злунціна та ін. // – К.: МАУП, 2005. – 272 с.
4. Дзера О. В. Цивільне право України: підручник / О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, Р. А. Майданик // – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 1176 с.

УДК 347.92(045)

Францова Х.О.,

студентка,

Юридичний інститут,

Національний авіаційний університет, м. Київ

Науковий керівник: Рассомахіна О.А., к.ю.н.

ПІДСУДНІСТЬ СПРАВ ЗА ПОЗОВАМИ СПОЖИВАЧІВ ДО ПЕРЕВІЗНИКІВ

В наш час надзвичайно актуальними є питання визначення підсудності у справах за позовами споживачів до перевізника. Насамперед це стосується позовів споживачів, які витікають з договорів перевезення пасажирів та їх багажу, в тому числі і авіатранспортом, так як вантажо – і пасажиропотік через аеропорти України за останні роки значно зріс. Саме це засвідчує те, що в межах держави необхідний належний захист прав пасажирів.

У наукових публікаціях вже висвітлювалося питання про проблеми підсудності справ за позовами споживачів до перевізників, що виникають з договорів перевезення вантажу [2; 3]. Але це питання не втратило актуальність і сьогодні, що змушує висловити власні зауваження і міркування з цього приводу.

Взагалі підсудність називають розмежування компетенції між окремими ланками судової системи і між судами однієї ланки щодо розгляду і вирішення підвідомчості їм цивільних справ. Існують такі види підсудності: 1) функціональна; 2) родова; 3) територіальна. В свою чергу територіальна підсудність розділяється на такі підвиди: 1) загальна; 2) альтернативна; 3) за зв'язком справ 4) виключна. Альтернативною називається підсудність, за якою декілька судів є компетентними розглянути справу. Позов може бути пред'явлений до одного із судів, визначених законом,

право вибору належить позивачеві. Виключна підсудність встановлює, що пред'явлення позову можливе лише у точно визначеному у законі суді.

У законодавстві України питання підсудності врегульоване ст. 109 ЦПК яка закріплює загальне правило про підсудність справ за місцезнаходженням відповідача. У ч. 5 ст. 110 ЦПК встановлюється, що позови про захист прав споживачів можуть пред'являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування споживача або за місцем заподіяння шкоди чи виконання договору, в наведеній частині статті йдеться про підсудність справ за вибором позивача (альтернативну підсудність). У ч. 4 ст. 114 ЦПК України встановлено правило виключної підсудності для справ у позовах до перевізників, що виникають з договорів перевезення вантажів, пасажирів, багажу, пошти. Це зумовило наукові дискусії щодо того, яку правила якої підсудності слід застосовувати до позовів споживачів до перевізників.

Головною ознакою договорів перевезення пасажирів авіатранспортом є наявність суб'єкта підприємницької діяльності – авіакомпанії. Публічні договори перевезення є зручними для перевізників внаслідок їх масового характеру використання, але це не дає можливості споживачеві повноцінно обговорювати та встановлювати свої умови договору, це викликає потребу у додатковому захисті їх прав. Саме таким цивільно-процесуальним правом для споживача як для пасажирів за договором перевезення, на думку дефічних фахівців, має стати надання йому права вибору підсудності справи між декількома судами. Адже у перевізників та в авіаперевізників, зазвичай, досить великий пасажиропотік та, як наслідок, великі прибутки, тому у перевізників у будь-якому випадку є достатньо коштів для оплати правової допомоги та сплати витрат на явку їх представників до суду, а у споживачів коштів може і не бути. А так як найефективнішою формою захисту суб'єктивних прав, у тому числі й прав споживача, вважається судова форма захисту, то судова форма захисту порушених прав споживачів буде ефективніше забезпечуватися саме альтернативною підсудністю справ зазначеної категорії.

Але, на нашу думку, під час вирішення даного питання слід враховувати, що встановлення щодо певної категорії справ правил про виключну підсудність усуває можливості застосування будь-якого іншого виду підсудності. Судова практика показує, що до позовів до перевізників, що випливають з договорів перевезення, суди застосовують правила саме про виключну підсудність. Існуюча практика повітряних перевезень показує, що розширення можливостей споживача послуг щодо вибору підсудності не завжди буде сприяти ефективному захисту його прав і дійсно не завжди буде для нього більш вигідною. Якщо по-

глянути на цю проблему з точки зору судових органів, то більш прийнятним є застосування виключної підсудності.

Отже, під час визначення підсудності справ, що виникають із договорів перевезення, в тому числі, пасажирів та їх багажу, необхідно застосовувати норму про виключну підсудність.

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року №1618-IV// Відомості Верховної Ради України.– 2004.– № 40 (№№ 40-42).– Ст. 492.
2. Молчанов Р. Питання територіальної підсудності позовів споживачів до перевізників / Р. Молчанов.– К.: Юридична Україна.– 2004.– № 3.– С. 58-62.
3. Осіпова О. О. Підсудність справ за позовами споживачів до перевізників: альтернативна чи виключна?/ О. О. Осіпова// Правовий вісник Української академії банківської справи.– 2012.– № 1(6).– С. 141-145.

УДК 347.4(043.2)

Фрусевич О. В.,

студентка,

Юридичний інститут,

Національний авіаційний університет, м. Київ

Науковий керівник: Білоусов В.М., старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПЕРЕВІЗНИКА ЗА ДОГОВОРОМ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ АВІАЦІЙНИМ ТРАНСПОРТОМ

Затримку рейсу часто аргументують технічними причинами і мало хто з пасажирів знає, що такі причини далеко не завжди звільняють авіаперевізника від обов'язку дотримуватися термінів перевезення, вказаних в договорі. Мало хто знає, що в разі затримки рейсу пасажир має право вимагати від авіакомпанії компенсації розумних витрат за час очікування вильоту (їжа, напої, телефонні дзвінки рідним, надання готелю на час очікування рейсу тощо). Усі юридичні і фізичні особи, діяльність яких пов'язана з використанням повітряного простору України, розробкою, виготовленням, ремонтом та експлуатацією авіаційної техніки, здійсненням господарської і комерційної діяльності, обслуговуванням повітряного руху, забезпеченням безпеки авіації України, а